

erfvijanden naar stembus

„Eén grote kring, één grote kring”, riep stamhoofd Barand Mandatjan vele malen achtereen in het manikions uit, „de Javanen en de Biakkers, de Nederlanders en iedereen in Manokwari”. En het kernpunt van zijn betoog was, dat er niet geruzied en gevochten mocht worden, ook niet als er teveel gedronken was. Deze toespraak was het verbluffende resultaat van de politieke partijvorming, die begin oktober plaatsvond, toen de Europese landbouwer H. Gosewitsch zijn eenheidspartij propageerde in de Rex-bioscoop te Manokwari. Hij zette in het nederlands het programma uiteen van de partij, waarvan hij de voorzitter is en kandidaat voor de aanstaande rechtstreekse verkiezingen voor de Nieuw-Guinea-Raad.

Zoals te verwachten was bracht de partij een behoudend programma: een termijn voor zelfstandigwording, die met vijftien jaar vijf jaar ruimer gesteld is dan de streefdatum van de Partei Nationaal in Hollandia; een blijvende band met Nederland; géén papoeanisering van het gouvernementspersoneel; samenwerking van alle bevolkingsgroepen, het nederlands als voertaal. Gosewitsch deed een eerlijke poging alle Papoea's in zijn eenheidspartij Nieuw-Guinea te verenigen, maar het was niet moeilijk te voorspellen, dat een tweetal factoren zich tegen dat streven zou verzetten. De meer ontwikkelde Papoea in het 3600 kiezers tellende Manokwari vormde een groep, die voldoende groot was om een eigen initiatief te rechtvaardigen en de tegenstelling met de Europese settler tot uiting te brengen, die al jarenlang latent aanwezig is. Bovendien bracht Gosewitsch in zijn kielzog nog een aantal Indonesiërs mee, met wie de overgrote meerderheid van geavanceerde autochtonen van oudsher geen boodschap heeft, terwijl men ook lang niet gesteld is op de economisch zoveel sterkere Chinees.

De tweede grote drawback voor een partij, die alle geleidingen van de Manokwari-maatschappij dekken moest, was de erfvijandschap tussen berg- en kustbewoners; Hattammers en Manikions verkozen een samengaan met de Europese kolonist, die zij al sedert jaren als werkgever in hun tuingebied hebben geaccepteerd, ver boven een verbond met de Papoea's, die, afkomstig uit de Geelvinkbaai, de Noormannen van hun kusten geweest zijn.

Geen nationaal front.

Die kustpapoea's, die zich onder leiding van de oude Johan Ariks verenigden in de Persatuan Nieuw-Guinea, waren niet in staat de primitieve bergbewoners in hun kamp te halen. Johan Ariks, die zonder bepaalde vijandschap tegen andere groepen toch zijn partij duidelijk als een Papoea-partij annonceert, was niet in staat zijn donkere medebroeders uit het berggebied in één front te verenigen.

De man, die de verkiezing te Manokwari in de hand had, was dan ook de Arfakbewoner Lodewijk Mandatjan, een ongeletterde, maar krachtige figuur, eerder een oorlogshoofd dan een stamhoofd, die in de oorlog aan de kant van sergeant Kokkelink meedoogenloos de Japanners bestreed.

Het was geen toeval dat niet hij, maar Barend Mandatjan, zijn broer, aan het eind van de Nederlandse propagandavergadering een verbluffend-simplistische toespraak hield tot de honderden Arfak-bewoners, die op hun hurken of stijf op stoelen geduldig geluisterd hadden naar het nederlands. Lodewijk Mandatjan heette schor te zijn; hij zou zijn stamgenoten drie dagen later voor zijn eigen huis toespreken. De reden was duidelijk, Lodewijk Mandatjan beleefde de politieke verkiezingsstrijd als een oorlog, hij zal zijn stemmers bijeendrijven op

het ene motief: vijandschap tegen de kustpapoea en hij weigert een dergelijke speech af te steken in een gezelschap, waar die kustpapoea's aanwezig zijn, want het taalverschil bedreigt hen niet. Er lopen zelfs donkere geruchten, dat de Arfakkers, als zij „de heerschappij” niet verkrijgen, met 1000 man naar beneden komen om alle nieuwkomers de zee in te drijven alleen de vrouwen zullen dan worden gespaard. Om duidelijke redenen.

Geen houden aan.

Wie de opkomst van Arfak-bewoners zag, kon onder de indruk komen van dit dreigement; honderden mannen, die gewoonlijk alleen in tjawat, in schaamlap lopen, waren omlaag gekomen. Voor een insider is het duidelijk, dat dit onmogelijk allen kiesgerechtigden van het stadsareaal Manokwari kunnen zijn, er waren immers tientallen dorpschouwen met het insigne K.K., kepala kampong, die opgetrommeld waren door één van de drie stamhoofden.

Een merkwaardig punt in het programma van vice-voorzitter Gosewitsch, die de ereplaats van voorzitter aan Lodewijk Mandatjan heeft gelaten, was dan ook: de pacificatie van het Arfakgebied, om „de veiligheid te verhogen”. Dit punt is immers een rechtstreeks gevolg van de angst der kustbewoners voor die donkere dreigementen van de Mandatjanstam aan alle nieuwkomers.

Maar dit hele gebeuren geeft een vreemde kleur aan de geschiedenis, die op het ogenblik in Manokwari speelt, waar honderden Indische Nederlanders vertrekken nu de papoeanisering van het gouvernementspersoneel hand over hand toeneemt en waar het gebeuren in de Kongo nog sterker de mening bevestigd heeft dat de z.g. lokale krachten in een bijzonder moeilijke positie zitten. De groep van blijvers, die werkelijk blijven wil, is nu aangewezen op de medewerking van een groep, waar zij eigenlijk heel ver van afstaat. Met de bergpapoea heeft men immers wel goede contacten, maar deze zijn van een zo paternalistisch karakter dat men er zich bij de huidige evolutie moeilijk op verlaten kan, terwijl zij in een snelle crisis allerminst betrouwbaar zijn. Met de geavanceerde Papoea, die overigens zeer duidelijk pro-nederlands blijft, is al geen absolute vertrouwensband meer mogelijk. En de eigen groep van „blijvers” dunt zo snel, dat men betwijfelen moet of garanties van overheidszijde nog wel zin hebben. De vlam is in de pan en of men nu kolonist is, bij sleephelling of houtbedrijf werkt, lokale ambtenaar is of iets anders: men wil weg. Er is geen houden aan.

Geen uitweg?

Op de partijvergadering van de Eenheidspartij Nieuw-Guinea werd dit dan ook maar al te duidelijk: er waren niet meer dan een zeventig, tachtig Europeanen, meest oudere mensen, die niet meer naar Holland willen. De jeugd ontbrak.